

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE VERBO DEI|| scripto & non scripto,|| QVATVOR LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

X. De libris Tobiaë, Iudith, Sapientiaë, Ecclesiastici & Machabæorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53828](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53828)

agitur in superioribus capitibus. Id enim multos olim sensisse testatur Hieron. præfat. in comment. Dan. & apertè Græca editio LXX. habet, hunc posteriorem fuisse de tribu Leui, vt ibidem Hieron. notat, cùm certum sit priorem fuisse de tribu Iuda. Quæ si ita se habeant, duo argumenta iam facta nullam habent difficultatem.

Obiiciunt **Q**UARTO, historiam Susannæ videri omnino confictam ab aliquo Græco. Nam vbi nos habemus: *Dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi; qui ait, sub Schino. Dixit autem Daniel, rectè mentitus es in caput tuum, ecce enim Angelus Domini scindet te medium.* In Græco allusio quædam est elegatissima ab arbore Schino ad actionem scindendi; nam $\alpha\iota\nu\theta$ est arbor, $\alpha\iota\zeta\epsilon\iota\nu$ est scindere; & cùm aliter dixerit se vidisse eos sub prino, allusit Daniel ab arbore prino ad actionem secandi; nam $\omega\epsilon\iota\nu\theta$ est arbor, $\omega\epsilon\iota\zeta\epsilon\iota\nu$ est secare. quomodo si quis diceret, vbi vidisti eos: sub ilice, illico ergo interficieris. At in Hebræis nulla talis allusio fieri potuit; nam quod Græci dicunt $\omega\epsilon\iota\nu\theta$, nos ilicem, Hebræi dicerent תְּרִיחַ : At secare, scindere, diuidere dicunt פָּרַק פְּלֶה $\text{פָּרַק שֶׁסַע מַלְּה}$.

Respondet Origenes in epist. ad Iulium Africanum, Daniele non dixisse ilicem, neque lentiscum, sed aliquid aliud nobis ignotum, cui tamen secundum proprietatem linguæ Hebræicæ, vel Chaldaicæ, qua ipse utebatur, aliquod verbum secandi responderet. Plurimas enim voces Hebræi habent, quæ significant scindere, vel secare. porrò interpretem Græcum non vertisse ad verbum, sed ad sensum, & vt seruaret allusionem, accepisse alias arbores similes, quibus in Græco responderet allusio ad verbum scindendi.

CAPVT X.

De libris Tobie, Iudith, Sapientia, Ecclesiastici & Machabæorum.

HILIBRI simul omnes reiiciuntur ab Hebræis, vt B. Hieronymus testatur in prologo Galeato. Deinde Hebræorum sententiam sequuntur hæretici huius

Non te Menigæ Sandenit. Euseb. l. 4. c. 25. Non... huius... Laodiceana Synodus an. Dni 368 aut 374.

huius temporis ferè omnes. **Magdeburgenses** lib. 2. centuria
 I. cap. 4. col. 51 solos eos libros recipiunt, quos Iudæi recipie-
 bāt. Idem facit **Martinus Kemnitius** in examine sess. 4. Con-
 cil. Trid. Item **Ioannes Brentius** in confessione Wirtember-
 genfi, cap. de Scriptura sacra, eos tantum libros, de quibus
 nunquam est dubitatum, recipi vult, qui sunt ij soli, qui à lu-
 dæis recipiuntur. **Calvinus** lib. 1. instit. cap. 11. §. 8. arguit men-
 dacij librum Sapientiæ, tantum abest vt eum recipiat. Lib. 2.
 cap. 5. §. 18. librum Ecclesiastici non vult esse solidæ auctoritatis.
 Lib. 3. cap. 5. §. 8. idem iudicat de libris Machabæorum. In
 antidoto autem Concilij Trident. sess. 4. Tobiam quoque &
 Iudith repudiare videtur. Calvinum sequuntur ministri illi,
 qui apud Pissiacum confessionem fidei ediderunt. Denique
Lutherus & Zuinglius in præfationibus Bibliorum à se con-
 uerforū, quinque istos libros à sacro canone auellunt, & præ-
 cipue libros Machabæorum non esse alicuius auctoritatis
 contēdit Lutherus in assert. articuli 37. qui est de purgatorio.

Ecclesia verò Catholica libros istos vt ceteros pro sacris
 & canonicis habet. Sed antequam id probetur, notādum est
 hæreticos, & præsertim Kemnitium, non negare hos libros
 esse bonos, & sanctos, & dignos qui legantur, sed tamen non
 esse tales, vt ex iis firma argumenta duci possint. hoc modo
 eludere conantur ea testimonia veterum, in quibus hi libri
 vocantur sacri, vel Ecclesiastici. Quocirca probandum nobis
 est, hos libros ita esse sacros, vt sint infallibilis veritatis. id
 quod probatur, primùm de omnibus generatim, deinde se-
 orsim de singulis.

PRIMUM igitur hos libros vnà cum ceteris in canone po-
 nunt Concilia, Carthag. III. can. 47. Trid. sess. 4. Pontifices,
 Innocentius I. in epist. ad Exuperium. Gelasius I. in decreto
 de libris sacris & Ecclesiasticis, cum LXX. Episcopis. Denique
 Patres, **AVGVSTINVS** lib. 2. doct. Christ. cap. 8. **ISIDORVS**
 lib. 6. etymol. cap. 1. **CASSIODORVS** lib. 1. diuinarum lectio-
 num, & **RABANVS** lib. 2. de institutione clericorum. Ponit
 autem in his locis vt libros infallibilis veritatis, inde colligi-
 tur, quod numerantur & ponuntur in eodem ordine cum a-
 liis, qui sunt infallibilis veritatis.

Præterea quòd Concilium Carthaginense, ex quo cetera
 Concilia istum canonem desumpserunt, vocat hos libros nõ
 solum

Concilium Carthaginense celebratum in 358. hinc 399. solum
quod primò & ceteris Conciliis huiusmodi videtur.

solùm canonicos, sed etiam diuinos. Librum autem esse diuinum, quid aliud est, quàm diuinam auctoritatem habere? Item quod in locis prædictis dicantur libri canonici, & ad canonem pertinere. Porro librum esse canonicum, est esse infallibilis veritatis.

Et certè vanissima est distinctio Kemnitij, qui libros quosdam canonicos dicit esse infallibilis veritatis, & quosdam nõ esse. nam vt ipsemet rectè deducit ex B. Augustino lib. II. contra Faustum, cap. 5. & lib. 2. contra Cresconium, cap. 32. dicuntur libri canonici quia sunt quasi norma, & regula, qua imperitiæ nostræ regatur infirmitas, & ex qua de omnibus aliis libris iudicetur. Quomodo ergo erunt norma, & regula libri illi, qui non sunt infallibilis veritatis?

At contra primò obiicit hoc modo Kemnitius. *B. Augustinus lib. 2. doct. Christ. cap. 8. dicit, in libris canonicis illud obseruandum, & qui recipiuntur ab omnibus Ecclesijs, præponantur illis qui non recipiuntur ab omnibus, & maioris auctoritatis habeantur. At si essent omnes infallibilis veritatis, non deberet vnus alteri præponi, sed essent omnes eiusdem auctoritatis.* Adde, quod B. Hieronymus in prologo Galeato dicit, libros canonicos diuidi in legem, Prophetas, & hagiographa: & ipse idem præfatione in Tobiam, & præfatione in Iudith dicit, hos libros inter hagiographa etiam à Iudejs numerari, & tamen non esse idoneos ad fidei dogmata confirmanda.

Respondeo, B. Augustinum fuisse certissimum omnes libros canonicos esse infallibilis veritatis: sed non fuisse æquè certum de omnibus libris quos enumerauerat, an essent canonici. Nam etsi ipse ita sentiebat, tamen sciebat rem non fuisse adhuc à generali Concilio definitam, vt propterea potuisset sine labe hæreseos quosdam libros ab alijs non recipi. Id igitur est, quod dicit obseruandum esse in libris, qui dicuntur canonici, vt ij, qui ab omnibus recipiuntur præponantur ijs, qui non ab omnibus recipiuntur. Quia videlicet de prioribus maior tunc erat certitudo, quàm de posterioribus, quòd essent canonici: nunc autem quia generalia Concilia rem totam definierunt, æquè certi sumus de auctoritate omnium librorum, nec vnus alteri præponere debemus.

G

Quod

Quod autem B. Augustinus reuera senserit, omnes eos libros, quos ibi vocat canonicos, esse infallibilis veritatis, patet tum ex Concilio Carthaginensi III. cui ipse subscripsit: tum etiam quia non potest proferri vnus locus ex Augustino, vbi librum aliquem vocet canonicum, & tamen de eius veritate dubitari posse dicat: contra verò possunt infinita loca proferri, vbi dicit omnes libros, qui canonici vocantur, esse infallibilis veritatis. Epist. 19. ad Hieronymum: *Ego solis ex Scripturarum libris, qui iam canonici appellantur, hunc timorem, & honorem didici deferre, & nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam.* Eodem modo loquitur epist. 8. 9. 48. 112. Lib. 2. de baptis. cap. 3. in Psalm. 67. Lib. 2. contra Cresconium, c. 31. & 32. Lib. 11. contra Faustum, cap. 5. & alibi passim.

Ad locum Hieronymi dico duo genera hagiographorum Iudæos habuisse, quædam intra arcam, & quædam extra arcam, vt docet Epiphanius lib. de mēsuris & ponderibus. Quæ erant intra arcam hagiographa dicebantur, ad distinctionem historicorum, & prophetorum voluminum, & hæc canonica habebantur, & de his loquitur Hieronymus in prologo Galeato: quæ autem erant extra arcam, dicebantur hagiographa ad distinctionem canonicorum & sacrorum, & de his loquitur Hieronymus in præfatione Tobie & Iudith; ex qua patet, nunquam canonicos dici à Hieronymo eos libros, de quibus dubitari possit.

SECVNDO obiiciunt iidem Kemnitius, & ceteri aduersarij hanc rationem; Ecclesia quæ fuit eo tempore quo libri illi editi sunt, dubia fuit de eorum auctoritate: necessariò igitur etiam Ecclesia posterior de eisdem libris dubia esse debet. Nam duplex est via cognoscendi an aliquis liber sit verè diuinus, vna ex testimonio alicuius, quem constat Prophetam, vel Apostolum esse, cui Deus mysteria reuelare soleat: altera, vt Augustinus docet lib. 33. contra Faustum, cap. 6. per testimonia certa eorum, qui viuebant dum liber ederetur, qui testentur libros illos à Prophetis, vel Apostolis editos, & quorum testimonia per successionem hominum iis libris vtentium ad nos vsque deuenierint. Sic enim nõ solùm de sacris, sed etiam de prophanis libris iudicamus.

Non

Non habet locum hoc tempore prima via; non enim nūc Prophetæ, vel Apostoli in terris viuunt: ergo secunda via progrediendum est, & ex testimoniis primæ Ecclesiæ debemus nos de libris canonicis statuere: ergo si prima Ecclesia dubia fuit, multò magis nos dubitandi caussam habemus. Dubitasse autem de his libris synagogam Iudæorum, patet ex Iosepho lib. 1. contra Appionem: in simili dubitatione versatam primam Ecclesiam Christianorum, patet ex Origene, Athanasio, Nazianzeno, Epiphanio, Hieronymo, & ceteris Patribus suprà citatis, qui hos libros in canone non ponunt, & apertè dicunt semper de his libris quæstionem inter doctos homines fuisse.

Respõdeo, Ecclesiam veterem dubitasse de his libris, duobus modis intelligi posse: Vno modo, quod ita fuerit dubia, vt nulli homines eius temporis essent, qui testari possent eos libros à Prophetis vel Apostolis editos: & hoc modo argumentum suas habet vires. ideo enim librum Henoch non recepit Ecclesia, quia nulla habuit testimonia eius temporis, quo liber scriptus erat, nec etiam temporum proximorum, vt B. Augustinus docet lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 38. Sed negamus hoc modo dubiam fuisse priscam Ecclesiam, constat enim semper fuisse aliquos fide dignos, qui hos libros canonicos putarent.

Altero modo potest intelligi, Ecclesiam dubitasse, quia aliqui dubitabant, nec tamen ipsa Ecclesia tunc rem istam definire voluit. & hoc verissimum est, vt rectè probant testimonia adducta, sed non potest inde colligi posteriorem Ecclesiam dubiam esse debere; idque hoc modo probamus. De libro Iudithi fuit initio dubitatum, & tamen Nicæna Synodus eum librum in canonem recepit, teste Hieronymo præfatione in Iudith; quam Synodum vnà cum tribus aliis hæretici recipiunt, & magnificiunt; non igitur cogimur semper dubitare, etiam si aliquando dubitatum est.

Præterea si libri isti Testamenti veteris non possunt nunc certò pro canonicis recipi, quia de eis dubitauit prima Ecclesia: eadem ratione non poterunt certò pro canonicis accipi epistola Iacobi, & Iudæ, & Apocalypsis, secunda Petri, secunda & tertia Ioannis, & epistola ad Hebræos, quia de his etiam dubitatum est in prima Ecclesia. At Calvinistæ

recipiunt pro verè canonicis hos omnes libros, vt patet ex Caluini libris, in quibus passim hi libri citantur, & ex confessione ministrorum Calvinistarum art. 3. quam Pissiaci obtulerunt anno 1561. Lutherani autem, etiam si variè sentiant de his libris, tamen Magdeburgenses recipiunt Apocalypsim vt verè canonicam, cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 56.

Ad illud autem quod obiiciebāt, de duabus viis indagandi librorum auctoritatem; admitto illas duas esse vias, & nūc non esse Prophetas, vel Apostolos, & oportere progredi secundam viam, &c. sed affirmo ad hoc vt sequens Ecclesia possit decernere librum aliquem esse canonicum, satis esse si habeat aliqua testimonia hominum fide dignorum illius temporis, vel certè proximi.

Itaq; non dicimus, vt Kemnitius impudentissimè calumniatur, Ecclesiam, id est, Papam posse pro suo arbitrato sine vllis veterum testimoniis, facere librum canonicum de non canonico, & de canonico non canonicum; & quòd si Papa vellent, Scriptura diuina non plus haberet auctoritatis, quam fabulæ Æsopi; ista enim non sunt nostra asserta, sed ipsorum mendacia. Fatemur enim Ecclesiam nullo modo posse facere librum canonicum de non canonico, nec contrà; sed tantum declarare quis sit habendus canonicus, & hoc non temerè, nec pro arbitrato, sed ex veterum testimoniis & similitudine librorum, de quibus ambigitur, cum illis de quibus non ambigitur, ac demum ex communi sensu, & quasi gustu populi Christiani; quomodo B. Hieronymus lib. de viris illustribus in Iacobo dicit, epistolam Iacobi paulatim, tempore procedente, meruisse auctoritatem.

Iam hæc tria in his libris declarandis canonicis Ecclesia obseruauit. Primum enim habuit de singulis veterum testimonia. Etsi enim non habeantur testimonia à synagoga Iudæorum, tamen habentur ab Ecclesia Apostolica, & hoc sufficit. Apostoli enim poterant sine aliis testimoniis declarare libros illos esse canonicos, quod & fecerunt; alioqui nunquā Cyprianus & Clemens, & alij, quos citabimus, tam constanter dixissent eos esse diuinos. Deinde viderunt esse conformes aliis. Denique obseruarunt istos libros paulatim ab omnibus Christianis pro canonicis receptos: quod argumentum habere non poterant, qui in prima Ecclesia fuerunt.

POSTRE-

POSTREMA obiectio huiusmodi est; Ecclesia eos libros recipit, quos B. Hieronymus recipit, eos reprobat, quos ille reprobat, vt patet dist. 15. canon. Sancta Romana. B. autem Hieronymus in prologo Galeato, & in prologo Prouerbiorum asserit hos quinque libros non esse canonicos. ita Caicatanus, Catholicus alioqui, & pius doctor argumentatur, ad finem commentariorum Hester.

Respondent aliqui, B. Hieronymum solum dicere non esse canonicos apud Iudæos, at certè in prologo Galeato simul cum istis libris veteris Testamenti, numerat etiam librum Pastoris qui est noui Testamenti, & omnes simul dicit non esse in canone: non igitur de canone Iudæorum tantum loquitur. Præterea in prologo Prouerbiorum: *Sicut igitur, inquit, Tobiam, Iudith, & Machabeorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas Scripturas non recipit; ita & hac duo volumina Sapientiam, & Ecclesiasticum, legat ad edificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.*

Admitto igitur Hieronymum in ea fuisse opinione, quia nondum generale Concilium de his libris aliquid statuerat, excepto libro Iudith, quem etiam Hieronymus postea recipit. Quod autem Gelasius dicit in illa dist. 15. can. Sancta Romana, intelligitur de libris doctorum, vt Origenis, Ruffini, & similibus, non de libris sacris, vt ex ipso canone manifestè deducitur.

CAPVT XI.

De libro Tobia.

NUNC de singulis libris seorsum agemus, eosque & propriis argumentis communiemus, & peculiare obiectiones, quæ aduersus eos fiunt, breuiter diluemus. Iam igitur liber Tobia præter communia testimonia Conciliorum & Patrum paulò antè adducta, testimonium insigne habet à S. CYPRIANO, qui in serm. de eleemosyna, *Loquitur, inquit, in Scripturis Spiritus sanctus, & dicit, eleemosynis & fide purgantur delicta.* CALIXTUS Papa primus in epist. 2. Tobiam allegans: *Bene, inquit, sacra ait Scriptura;* & S. AMBROSIVS in lib. de Tobia, cap. 1. li-